

Europa wil overzicht

Als gevolg van een nieuwe Europese richtlijn¹ zal de Nederlandse overheid straks verplicht zijn om elektronisch bekend te maken welke openbare documenten beschikbaar zijn voor commerciële exploitatie. Wat zegt U? Ja, inderdaad, de richtlijn verplicht overheden om onder heldere condities openbare informatie aan burgers en bedrijven beschikbaar te stellen. Die kunnen daar niet alleen de overheid mee controleren, maar er ook commerciële producten van maken. Naar het zich laat aanzien heeft de richtlijn betrekking op zowel databases als documenten. Wat betekent dat voor uw organisatie? En welke kansen levert deze richtlijn u op om de bedrijfsvoering en het informatiemanagement in uw organisatie te verbeteren?

Door: *Peter Waters,*

werkt als *Projectleider Databank Decentrale Regelgeving bij*

Advies. Overheid.NL, een onderdeel van ICTU in Den Haag

Enorm kapitaalverlies

Overheden beschikken over grote hoeveelheden digitale databases. Schattingen uit 1998 kwamen op een totaal van 36.000 databases bij overheden in Nederland. Die databases vertegenwoordigen samen een enorme waarde. Toch blijft het gebruik ervan vaak beperkt tot de dienst die het bestand zelf opmaakt en bijhoudt. Verder gebruik blijft uit. Soms omdat de eigenaar van het bestand niet wil dat andere partijen met het bestand aan de haal gaan. Maar veel vaker omdat men domweg niet weet welke informatie bij de aanpalende dienst beschikbaar is. Dat betekent een enorm kapitaal verlies. Deugdelijke en actuele overzichten van de databases binnen een gemeente of een ministerie bestaan eigenlijk niet. Immers, de millenniuminventaris is ook alweer vier jaar geleden. Toch is dat een eerste, noodzakelijke, voorwaarde om verder gebruik mogelijk te maken.

Dit knelpunt wordt actueel nu de Europese Raad op 17 november 2003 een Europese richtlijn heeft vastgesteld inzake de toegankelijkheid en exploitatie van overheidsinformatie. Deze regeling bepaalt dat overheden documenten en databases die volgens de nationale wetgeving openbaar zijn, ook beschikbaar moeten maken voor commercieel gebruik. Doel van de richtlijn is hergebruik van deze schat aan informatie mogelijk te maken. Bovendien wordt met de

richtlijn beoogd om te komen tot harmonisatie van de gebruikscondities en het vaststellen van een plafond in de prijsstelling. Onderdeel van de richtlijn is een verplichting om digitale overzichten te maken van documenten die voor exploitatie beschikbaar zijn.

In Nederland vallen de boven genoemde 36.000 bestanden vrijwel geheel onder de werking van de Wet openbaarheid van bestuur en zijn dus in principe openbaar. Lastig is dat burgers en bedrijven die deze bestanden willen gebruiken hun verzoek dan wel voldoende moeten kunnen specificeren. Anders is een verzoek niet ontvankelijk. Zonder deugdelijk overzicht is dat vrijwel onmogelijk. Overheden zullen daar dus in moeten investeren.

Natuurlijk, ook overheden voeren braaf de wet uit. Maar de kans dat er snel overzichten zullen komen zal toch veel groter worden als overheden er zelf ook profijt van hebben. Interessant in dat verband is dat in opdracht van de directeur Middelen en Control van de gemeente Rotterdam een onderzoek wordt uitgevoerd naar het gebruik van zogenaamde basis-registraties. Ook Rotterdam moet bezuinigen en de verwachting is dat veel dubbele registraties overbodig worden als diensten over en weer elkaars databases gaan gebruiken. Ten eerste komt dit de kwaliteit van de dienstverlening ten goede. Ten tweede is het een

¹ Richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie (2003/98/EG, Publicatieblad van de EU, 31.12.2003, L345/90)

van de doelstellingen van de minister De Graaf dat burgers voortaan slechts eenmalig hun NAW-gegevens hoeven te verstrekken. Als uit het onderzoek blijkt dat die aanname klopt, krijgen gemeenten opeens een groot intern belang om op een goede manier te beschrijven wat de inhoud van de diverse databases is. Dat is een heel karwei. Gelukkig hebben ze daar enige tijd voor. Nederland heeft 18 maanden de tijd om de richtlijn bij wet vast te stellen.

Gratis of betalen?

Pikant bij die implementatie van de richtlijn is dat de lidstaten veel ruimte gelaten wordt om zelf de prijs te bepalen voor het gebruik van bestanden. Dat kan variëren van de integrale kostprijs tot gratis. Dat is een heel groot verschil. Zeker als je bedenkt dat bijvoorbeeld de digitale landsdekkende kaart van Nederland (top10 vector bestand) landsdekkend ongeveer 150.000 Euro per jaar kost. Minister De Graaf is verantwoordelijk voor de implementatie van de richtlijn. Bronnen bij het ministerie van Binnenlandse Zaken melden dat hij voorstander is van een prijs die beperkt blijft tot de kosten van de verstrekking alleen. Dat is hooguit enkele honderden Euro's. Veelal veel minder. Lang niet alle overheidsorganen zullen daar blij mee zijn. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft voorafgaand aan de vaststelling al aan het Europese Parlement geschreven dat zij het belangrijk vindt dat gemeenten een vergoeding voor het gebruik van hun bestanden kunnen blijven vragen. Op zich is dat niet raar. Veel gemeenten hebben ontvangsten ter hoogte van meerdere tonnen dan wel enkele miljoenen door de verkoop van hun bestanden. Als die inkomsten wegvallen, hebben ze een tekort op hun begroting. Zo'n lage prijs stuit ook op de Hollandse koopmansgeest: wij zullen toch zeker wel geld mogen vragen voor producten die we voor veel geld hebben laten maken?

Toch is er veel te zeggen voor een lage prijs. Minister De Graaf vindt het principieel onjuist dat burgers en bedrijven geld moeten betalen voor bestanden die niet alleen al openbaar zijn, maar bovendien zijn opgebouwd met belastinggeld. De burger heeft er dus al voor betaald. Ook het democratisch argument speelt een rol. Burgers en milieugroepen zullen straks zelf de geluidstabellen van Schiphol kunnen

bekijken en hun eigen berekeningen maken. Tenslotte speelt er een economisch argument. Uit onderzoek in opdracht van het ministerie van BZK² is gebleken dat de BV Nederland het meest profiteert als overheden hun bestanden tegen maximaal de kosten van de verstrekking voor hergebruik beschikbaar stellen.

Ongewenste situaties

Ook zonder deze prijskwestie breekt voor overheden nu een spannende tijd aan. Niet alleen zullen ze ervoor moeten zorgen dat ze overzichten maken met documenten (en bestanden) die voor exploitatie beschikbaar zijn. Ze zullen ook moeten onderzoeken op welke manier ze hun bestanden beschikbaar willen stellen. Directe toegang tot de databases kan immers leiden tot ongewenste mutaties in bestanden. Ook zullen ze in kaart moeten brengen welke informatie niet verstrekt mag worden vanwege de Wet bescherming persoonsgegevens. Tenslotte zullen ze voor zichzelf helder moeten maken in hoeverre ze aansprakelijk zijn voor fouten die in de databases zijn vastgelegd. Fouten die bij derden tot schade leiden. Nu al lijkt duidelijk dat het succes van een claim op letselschade mede afhankelijk is van de prijs die door het overheidsorgaan in rekening wordt gebracht. Hoe hoger de prijs, des te ontvankelijker zal een claim zijn. Kortom er moet in een relatief korte periode erg veel werk worden verzet.

Het lijkt niet zo handig als elk overheidsorgaan nu zelf modellen voor de prijsstelling en voor het beschrijven van bestanden gaat maken en beleidsregels hoe met verzoeken om verstrekking om te gaan. Veel verstandiger lijkt het als uw bestuur zowel bij de VNG als bij Binnenlandse Zaken aan dringt op het ontwikkelen van instrumenten die ieder dan kan gebruiken. Intern lijkt het verstandig om de Bestuursdienst bewust te maken van deze ontwikkeling. De richtlijn zal namelijk hoe dan ook effect hebben op de begroting. Misschien kan het bezuinigingsargument u zelfs helpen om informatiemanagement weer wat hoger op de bestuurlijke agenda te krijgen.

² Welvaartseffecten van verschillende vormen van financiering van bestanden, Berenschot/NEI, Den Haag, 2000.